

УКРАЇНА

(19) UA (11) 47695 (13) A

(51) 6 G01T1/161

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДВИДАЄТЬСЯ ПІД
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ВЛАСНИКА
ПАТЕНТУ

(54) СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ ВМІСТУ РАДІОІЗОТОПІВ ЦЕЗІЮ В ЛЕГЕНЯХ ЛЮДИНИ

1

2

(21) 2001075312

(22) 25 07 2001

(24) 15 07 2002

(46) 15 07 2002, Бюл. № 7, 2002 р.

(72) Перевозников Олег Миколайович, Литвинець
Леонід Олександрович(73) НАУКОВИЙ ЦЕНТР РАДІАЦІЙНОЇ МЕДИ-
ЦИНИ АМН УКРАЇНИ(57) Спосіб визначення вмісту радіоізоотопів цезію
в легенях людини, який полягає у тому, що
вимірюють інтенсивність фотонного випромінюван-
ня, ідентифікують за енергетичними діапазонами
типи ізоотопів, визначають інтенсивність фотонного
випромінювання в імпульс/одиночку часу в окре-
мих ділянках тіла для радіоізоотопів, який
відрізняється тим, що вимірюють інтенсивністьфотонного випромінювання цезію і калію в
імпульс/одиночку часу в окремих ділянках тіла і
одночасно з визначенням інтенсивності фотонного
випромінювання радіоізоотопів цезію визначають
інтенсивність фотонного випромінювання природ-
ного радіоізоотопу калію, порівнюють відношення
інтенсивностей радіоізоотопів цезію і калію для
кожної окремої ділянки тіла і при значеннях відно-
шення фотонної інтенсивності цезію до калію,
рівних одиниці на кожній ділянці тіла, судять про
наявність розчинної форми радіоізоотопів цезію -
харчового надходження, а при значеннях відно-
шення цезію до калію, рівних одиниці на ділянці
легень і менше одиниці на інших ділянках тіла,
судять про наявність нерозчинної форми
радіоізоотопів цезію - інгаляційного надходження

Винахід відноситься до ядерної фізики, зокре-
ма до засобів виміру іонізуючих випромінювань,
і може бути використаний для якісного і кількісного
визначення нерівномірно розподіленого (локаль-
ного) вмісту радіоізоотопів цезію (^{137}Cs) в окре-
мих органах людини, наприклад легенях, на фоні
рівномірно розподілених по всьому організмі ра-
діоізоотопів цезію

Таке змішане накопичення радіоізоотопів у ор-
ганізмі має місце у випадку радіаційних аварій і
експлуатації ядерних об'єктів при різних шляхах
надходження радіоізоотопів цезію "харчовому" - із
продуктами харчування й інгаляційному - із повіт-
рем при подиху, а так само при поверхневому за-
брудненні шкірних покривів. Визначення окремо
вмісту радіоізоотопів цезію в легенях має принци-
пово важливе значення при оцінці доз внутріш-
нього опромінення, так як допустимі рівні вмісту
розчинного радіоізоотопів цезію для всього тіла і
нерозчинного радіоізоотопів цезію інгаляційного
надходження тільки для легень розрізняються в
десятки разів (Норми радіаційної безпеки України -
97)

Відомий спосіб визначення вмісту (кількості)
різних радіоізоотопів за їхнім фотонним випроміню-
ванням тіла людини з використанням лічильників

випромінювання людини (GENNA ANALYTICAL
METHODS IN WHOLE-BODY COUNTING CLINI-
KAL USES OF WHOLE-BODY COUNTING Intern-
tional Atomic Energy Agency, VIENNA, 186 s, 1966)
Спосіб полягає у вимірюванні радіоактивного фо-
тонного випромінювання з тіла людини детекто-
рами різних типів і при різних геометріях (наяв-
ності або відсутності захисту від фону, взаємному
розташуванні детекторів і людини). Проводять
гамма-спектрометричний вимір людини (тіла), що
містить радіоізоотопи. Випромінювання вимірюють
кількісно в одиницях інтенсивності (ім-
пульс/одиночку часу) за допомогою детектора в
кожному окремому енергетичному діапазоні (об-
ласть фотопіку), характерному для конкретного
радіоізоотопу (тобто якісне визначення наявності
радіоізоотопів, наприклад фотопік 661 keV для ^{137}Cs)
та за інтенсивністю через калібрувальний коефіці-
єнт визначають кількість інкорпорованого радіоізо-
топу в одиницях активності (Бк, Ки) на весь орга-
нізм, а за енергетичним діапазоном ідентифікують
цей радіоізоотоп

Основним недоліком способу є неможливість
його використання для визначення кількості ра-
діоізоотопів, зокрема радіоізоотопів цезію, в окремих
органах при нерівномірному розподілі по організмі

(19) UA (11) 47695 (13) A

Відомо спосіб непрямого визначення кількості радіоізоотопів цезію інгаляційного й харчового надходження, який полягає у тому, що роздільно вимірюють кількість радіоізоотопів цезію в пробах повітря, що видихається та у сечі, а не в тілі людини. Однак у пробі повітря вимірюється тільки інгаляційна складова радіоізоотопів цезію, а в пробі сечі - "харчова".

Недоліком непрямого методу визначення кількості радіоізоотопів цезію в організмі за пробами сечі та повітря є його низька чутливість, що приводить до помилки 200 - 300% при його низькій оперативності й неможливості вимірів в окремих органах людини.

(Д.П. Осанов, И.А. Лихтарев, Г.Б. Радзиевский. Дозиметрия излучений инкорпорированных радиоактивных веществ. Атомиздат, Москва, 1970.)

Найбільш близькими по сутності до заявленого є спосіб визначення радіоізоотопів, який полягає в тому, що вимірюють інтенсивність фотонного випромінювання, ідентифікують за енергетичними діапазонами наявні типи радіоізоотопів, визначають інтенсивність фотонного випромінювання в імпульс/одиницю часу в окремих ділянках тіла для конкретних інкорпорованих ізоотопів і визначають за його інтенсивністю через калібрувальний коефіцієнт кількість радіоізоотопів в одиницях активності (Бк, Ки) у кожній ділянці тіла. (Д.П. Осанов, И.А. Лихтарев, Г.Б. Радзиевский. Дозиметрия излучений инкорпорированных радиоактивных веществ. Атомиздат, Москва, 1970.)

Недоліком відомого способу є те, що він не дозволяє окремо визначати кількість радіоізоотопів цезію у випадку надходження його в організм у різних хімічних формах - нерозчинної і розчинної, наприклад, визначати кількість радіоізоотопів цезію в легенях інгаляційного надходження - нерозчинної форми - на фоні радіоізоотопів цезію, що містяться в організмі "харчового" надходження - розчинної форми. Це відбувається через ідентичність радіаційних характеристик (інтенсивності, енергетичного діапазону) випромінювання радіоізоотопів цезію як "харчового", так і інгаляційного надходження.

Технічною задачею є створення способу визначення вмісту радіоізоотопів цезію в легенях людини при інгаляційному надходженні - нерозчинної форми на фоні радіоізоотопів цезію "харчового" надходження - розчинної форми.

Поставлена технічна задача вирішується за рахунок того, що вимірюють інтенсивність фотонного випромінювання, ідентифікують за енергетичними діапазонами типи ізоотопів, визначають інтенсивність фотонного випромінювання в імпульс/одиницю часу в окремих ділянках тіла для радіоізоотопів, причому вимірюють інтенсивність фотонного випромінювання цезію і калію в імпульс/одиницю часу в окремих ділянках тіла і одночасно з визначенням інтенсивності фотонного випромінювання радіоізоотопів цезію визначають інтенсивність фотонного випромінювання природного радіоізоотопу калію, порівнюють відношення інтенсивностей радіоізоотопів цезію і калію для кожної окремої ділянки тіла і при значеннях відношення фотонної інтенсивності цезію до калію рів-

ному одиниці на кожній ділянці тіла судять про наявність розчинної форми радіоізоотопів цезію - харчового надходження, а при значеннях відношення цезію до калію рівному одиниці на ділянці легень і менше одиниці на інших ділянках тіла, судять про наявність нерозчинної форми радіоізоотопів цезію - інгаляційного надходження.

Відомо, що після інгаляції і надходження з харчовими продуктами розчинні радіоізоотопи протягом декількох діб внаслідок потрапляння в кров відповідно до властивості ім органотропності (розподіл в організмі), розподіляються по органах і тканинах, де можуть залишатися протягом тривалого часу.

Однак, нерозчинні радіоізоотопи, які надходять інгаляційно, можуть залишатися, наприклад, у легенях протягом багатьох років і утворювати ділянки з дуже високою локальною дозою. Це приводить до збільшення вмісту радіоізоотопів в зоні грудної клітини, тим самим, викликаючи аномалію розподілу радіоізоотопів в організмі, чим шкодять здоров'ю більш значно, ніж розчинні радіоізоотопи.

У зв'язку з цим, визначення радіоізоотопів цезію в легенях людини зводиться до проблем - необхідності вірогідно ідентифікувати наявність нерозчинної форми радіоізоотопів цезію в легенях на фоні розчинних радіоізоотопів цезію у всьому тілі та дозволяє оперативно оцінити ступінь радіаційного впливу на людину і при необхідності вчасно надати медичну допомогу.

Для реалізації способу був використаний ЛВЛ скануючого типу здатний на одночасний вимір випромінювання радіоізоотопів цезію і калію в 5 - 7 ділянках тіла, починаючи від голови (див. фіг. 1, 2). Чисельні значення відношення інтенсивності випромінювання радіоізоотопів цезію до інтенсивності випромінювання радіоізоотопу калію, вимірювані для кожної ділянки тіла визначали графічно. Результати вимірів у графічному виді подані на фіг. 1, 2.

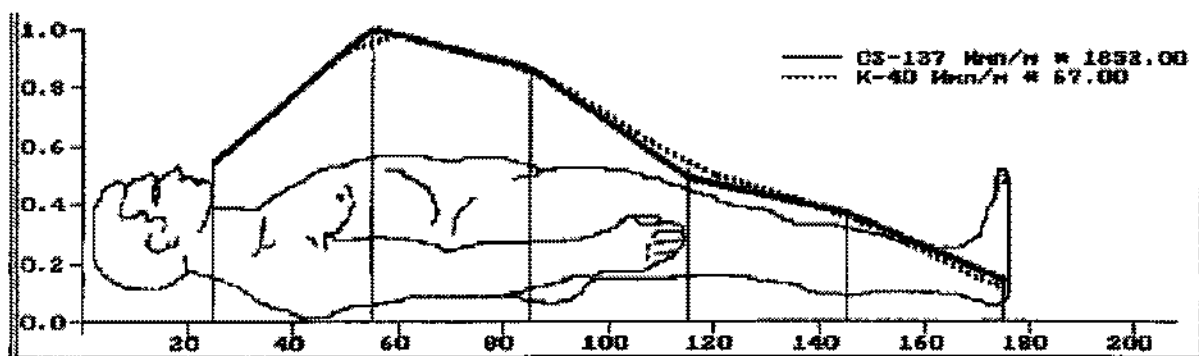
Пацієнт К, 45 років (фіг. 1) при проведенні вимірів інтенсивності за енергетичними діапазонами ідентифіковані радіоізоотопи цезію (861keV) і калію (1460keV). Вимірювана інтенсивність фотонного випромінювання для цезію в залежності від ділянки склала від 276 до 1852 імпульс/хв в окремих ділянках тіла. Вимірювана інтенсивність фотонного випромінювання для калію в залежності від ділянки склала від 10 до 67 імпульс/хв в окремих ділянках тіла. Таким чином, відношення інтенсивностей радіоізоотопів цезію до калію для кожної окремої ділянки тіла, у тому числі, зони легень, дорівнює 27,6 для конкретного випадку і кожної ділянки тіла, тобто дорівнює одиниці (фіг. 1). На підставі чого можна стверджувати про відсутність радіоізоотопів цезію інгаляційного походження (нерозчинної форми) у легенях.

Пацієнт Г, 52 років (фіг. 2), при проведенні вимірів інтенсивності за енергетичними діапазонами також ідентифіковані радіоізоотопи цезію (861keV) і калію (1460keV). Вимірювана інтенсивність фотонного випромінювання для цезію в залежності від ділянки склала від 76 до 3323 імпульс/хв в окремих ділянках тіла. Вимірювана інтенсивність фотонного випромінювання для калію в залежності від

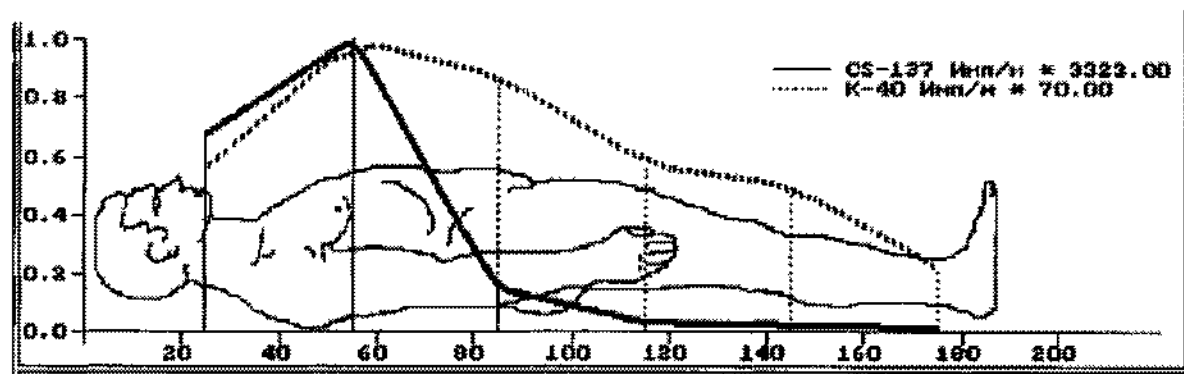
ділянки склапає від 10 до 67 імпульс/хв в окремих ділянках тіла. У цьому випадку відношення інтенсивностей радіоізоотопів цезію до калію для кожної окремої ділянки тіла знаходилась в діапазоні 5,4 до 47,5 і конкретно в області легень - 47,5. Це відношення дорівнює одиниці на ділянці легень і 0,11 - 0,22 на інших ділянках (фіг 2), тому можна стверджувати про наявність радіоізоотопів цезію не тільки

ки "харчового" надходження - розчинної форми, розподілених по всьому організмі, але й інгаляційного надходження нерозчинної форми, у легенях.

Спосіб може бути реалізований у службах радіаційної безпеки і медичних установах, які мають ЛВЛ скануючого типу.

Фіг. 1

Фіг. 2

ДП «Український інститут промислової власності» (Укрпатент)

вул. Сим'ї Хохлових, 15, м. Київ, 04119, Україна

(044) 456 – 20 – 90

ТОВ "Міжнародний науковий компет"

вул. Артема, 77, м. Київ, 04050, Україна

(044) 216 – 32 – 71